

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI.410.016.03.2019

02226119

Agnieszka Górka
Dyrektor Miejskiego Ośrodka
Pomocy Rodzinie w Białymstoku
ul. Malmeda Icchoka 8, 15-440 Białystok

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/067 – Wsparcie dla potrzebujących schronienia matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku (dalej „MOPR” lub „Ośrodek”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Agnieszka Górską, dyrektor, od 1 listopada 2018 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Agnieszka Górską, p.o. dyrektora, w okresie od 1 sierpnia 2018 r. do 31 października 2018 r., Zdzisława Sawicka, dyrektor, w okresie od 1 kwietnia 1997 r. do 31 lipca 2018 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Zapewnienie dostępu do odpowiedniego schronienia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, dotkniętych przemocą lub znajdujących się w innej sytuacji kryzysowej. 2. Zapewnienie w miejscu schronienia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży odpowiedniego standardu podstawowych usług. 3. Skuteczność wsparcia świadczonego w miejscu schronienia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2016 r. do zakończenia czynności kontrolnych, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Krzysztof Gołębiowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/110/2019 z 2 września 2019 r. (akta kontroli str. 1-7)

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489, ze zm.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2016-2019 (I półrocze) MOPR, realizując zadania własne miasta na prawach powiatu w zakresie zapewnienia pomocy matkom z małoletnimi dziećmi i kobietom w ciąży, nie prowadził domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży³, do czego obligował art. 19 pkt. 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁴. NIK pozytywnie ocenia wsparcie dla tych osób realizowane – stosownie do obowiązku wynikającego z art. 19 pkt 12 ups – przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej⁵.

Standard usług w zakresie bytowym, świadczonych matkom z małoletnimi dziećmi i kobietom w ciąży w hostelu OIK, nie był tożsamy ze standardem obowiązującym w DMD. Mieszkańcom hostelu OIK zapewniono jednak odizolowanie od sprawców przemocy oraz wsparcie w przewyższaniu sytuacji kryzysowych przy udziale specjalistów. Realizowano je zgodnie z opracowanymi indywidualnymi kartami interwencji i kontraktami socjalnymi. Prawidłowo udzielano również wsparcia kobietom z małoletnimi dziećmi przebywającym w mieszkaniach chronionych treningowych. Efektem wymienionych działań było usamodzielnienie osób opuszczających placę zastępczą oraz poprawa sytuacji kobiet korzystających ze schronienia w hostelu OIK (87% z nich, po opuszczeniu placówki, nie powróciło do niej).

W latach 2016-2019 cztery kobiety w ciąży i dziesięć matek z małoletnimi dziećmi z terenu miasta nie skorzystało ze wsparcia MOPR i samodzielnie zapewniło sobie schronienie w funkcjonujących na terenie województwa podlaskiego domach samotnych matek o charakterze niepublicznym, w których standard usług był zbliżony do określonego dla DMD. Stwierdzono, że jednej z tych kobiet wypłacono w sposób nieuprawniony zasiłki celowe na pokrycie kosztów pobytu w placówce.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Zapewnienie dostępu do odpowiedniego schronienia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, dotkniętych przemocą lub znajdujących się w innej sytuacji kryzysowej

Opis stanu faktycznego

1.1. Zagadnienie dotyczące schronienia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży nie zostało zdiagnozowane w dokumentach strategicznych miasta jako odrębny problem społeczny – stanowiło natomiast jeden z elementów wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. W Miejskim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018–2020⁷ do mocnych stron zaliczono zapewnienie bezpiecznego schronienia ofiarom przemocy w rodzinie w formie hostelu oraz 3 mieszkań terapeutyczno–interwencyjnych dla rodzin z dziećmi doświadczających przemocy domowej. W rekomendacjach dla samorządu wpisano rozszerzenie oferty możliwości korzystania przez osoby doznające przemocy z mieszkań terapeutycznych. Problem ten zidentyfikowano również w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020⁸ (w ramach priorytetu *Rozwijanie systemu wspierania osób i rodzin w sytuacjach kryzysowych* ujęto zadania polegające na: podnoszeniu świadomości społecznej na temat zagrożeń wynikających ze stosowania przemocy (działania informacyjno-edukacyjne) i pomocy ukierunkowanej na wychodzeniu z kryzysu (korzystanie z hostelu w OIK, pomoc terapeutyczna, poradnictwo specjalistyczne).

(akta kontroli str. 9-32)

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dalej: „DMD”.

⁴ Dz. U. z 2019 r., poz. 1507, ze zm., dalej: „ups”.

⁵ Dalej: „OIK”.

⁶ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Przyjętym Uchwałą Nr XLIX/751/18 Rady Miejskiej Białegostoku z dnia 23 kwietnia 2018 r.

⁸ Przyjętej Uchwałą Nr XXXII/199/11 Rady Miejskiej Białegostoku z dnia 30 grudnia 2011 r.

Dyrektor MOPR wyjaśniła, że Ośrodek corocznie przedstawia Radzie Miasta Białegostoku *Potrzeby w zakresie pomocy społecznej*. W dokumencie tym nie są prognozowane potrzeby w zakresie zapewnienia schronienia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży jako odrębnej kategorii osób, a ich potrzeby mieszczą się w potrzebach osób, w stosunku do których planowana jest pomoc w formie interwencji kryzysowej, w tym schronienie. Wynika to z rozeznania pracowników socjalnych, którzy wskazują, że przypadki zapewnienia schronienia matkom z małoletnimi dziećmi i kobietom w ciąży występują sporadycznie. Należy nadmienić, że w *Potrzebach w zakresie pomocy społecznej* zawarte są potrzeby o planowanej liczbie świadczeniobiorców wymagających pomocy w formie interwencji kryzysowej (jest to forma pomocy realizowana przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej), w tym schronienia w hostelu. Z pomocy mogą skorzystać kobiety oraz kobiety z dziećmi, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, w tym doświadczające przemocy w rodzinie (...).

(akta kontroli str. 34)

MOPR rzetelnie diagnozował skalę zapotrzebowania na świadczenia w zakresie udzielania schronienia w hostelu OIK osobom znajdującym się w sytuacji kryzysowej (w tym z powodu przemocy w rodzinie). W latach 2016-2018 oszacowano je na ok. 100 świadczeniobiorców rocznie (w analogicznym okresie wsparcie uzyskało odpowiednio 82, 80 i 56 osób). Na 2019 r. przewidziano, że z pomocy w tej formie skorzysta 85 osób.

(akta kontroli str. 38-62)

Ośrodek, na prośbę Dyrektora Departamentu Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku, informował również o potrzebach związanych z realizacją Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”, a mianowicie:

- W odpowiedzi na pismo z 12 czerwca 2017 r. zwrócił się do departamentu o rozważenie możliwości utworzenia w mieście domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, wskazując, że pobyt w działającym w strukturze MOPR hostelu ograniczony jest do 3 miesięcy, zaś rekomendowane przez Ośrodek domy prowadzone przez Caritas Archidiecezji Białostockiej i Diecezji Elckiej dysponują ograniczoną liczbą miejsc,
- W odpowiedzi na pismo z 14 września 2018 r. poinformował, że potrzeby miasta związane ze wsparciem środowiskowym matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży są zaspokojone, gdyż - poza hotelem w OIK - [1] Fundacja Dialog prowadzi współfinansowaną ze środków miasta noclegownię oraz mieszkania wspierane przeznaczone m.in. dla bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością rodzin, samotnych matek i ojców z dziećmi, [2] Stowarzyszenie Ku Dobrej Nadziei dysponuje ośmioma tzw. mieszkaniami treningowymi dla osób oczekujących na przydział mieszkania socjalnego, komunalnego lub szukających stałego miejsca zamieszkania w innej formie, [3] Caritas Archidiecezji Białostockiej prowadzi w Supraślu Dom Matki i Dziecka Nazaret, z którego mogą korzystać kobiety oczekujące na urodzenie dziecka oraz matki z dziećmi również z terenu Białegostoku.

(akta kontroli str. 64-69)

W kontrolowanym okresie w MOPR nie odnotowano skarg dotyczących zapewnienia schronienia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, dotkniętych przemocą lub znajdujących się w innej sytuacji kryzysowej. We wrześniu 2016 r. pracownicy Urzędu Miejskiego w Białymstoku przeprowadzili kontrolę prawidłowości funkcjonowania Ośrodka Interwencji Kryzysowej w latach 2014-2015, w tym udzielania schronienia ww. osobom (nie stwierdzono w tym zakresie nieprawidłowości).

(akta kontroli str. 63)

1.2. W latach 2016-2019 (I półrocze) MOPR udzielał osobom doświadczającym przemocy lub znajdującym się w innej sytuacji kryzysowej (utrata mieszkania, bezradność, uzależnienie), wsparcia w postaci schronienia w hostelu OIK oraz umieszczenia w mieszkaniu chronionym treningowym⁹. W wymienionym okresie do Ośrodka wpłynęło łącznie 90 wniosków (wszystkie złożone przez matki z małoletnimi dziećmi i kobiety w ciąży), w tym:

- w 2016 r. – 30 o udzielenie schronienia w hostelu oraz cztery wnioski o skierowanie do mieszkania treningowego,

⁹ Dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej.

- w 2017 r. – 27 o udzielenie schronienia w hostelu oraz trzy wnioski o skierowanie do mieszkania treningowego,
- w 2018 r. – 20 o udzielenie schronienia w hostelu oraz cztery wnioski o skierowanie do mieszkania treningowego,
- w I półroczu 2019 r. – 13 wniosków o udzielenie schronienia w hostelu oraz jeden o skierowanie do mieszkania treningowego. (akta kontroli str. 70)

Dyrektor MOPR wyjaśniła, że *Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Białymstoku jest instytucją, która działa całodobowo i przyjmuje klientów bez skierowania, na ich wniosek. Osoba potrzebująca pomocy w formie schronienia, która zgłosi się do OIK wypełnia druk wniosku o przyjęcie konkretnie do hostelu OIK.* (akta kontroli str. 456)

Wszystkie wnioski zostały rozpatrzone pozytywnie. Wsparciem objęto łącznie 212 osób, w tym 115 matek i kobiet w ciąży oraz 97 dzieci, tj.:

- w 2016 r. – 68 osób (w tym 62¹⁰ w hostelu i sześć¹¹ w mieszkaniach treningowych), co stanowiło 0,5% osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej (i 0,03% mieszkańców miasta),
- w 2017 r. – 67 (w tym 61 osób¹² w hostelu i sześć¹³ w mieszkaniach treningowych), co stanowiło 0,5% osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej (i 0,02% mieszkańców miasta),
- w 2018 r. – 52 (w tym 44 osoby¹⁴ w hostelu i osiem¹⁵ w mieszkaniach treningowych), co stanowiło 0,5% osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej (i 0,02% mieszkańców miasta),
- w I półroczu 2019 r. – 25 osób (w tym 23 osoby¹⁶ w hostelu i dwie¹⁷ w mieszkaniach treningowych). (akta kontroli str. 71)

W latach 2016-2017 MOPR przyznał również wymagającej schronienia matce z małoletnimi dziećmi zasiłki pieniężne, w łącznej kwocie 1 226 zł, na pokrycie kosztów pobytu w placówkach niepublicznych¹⁸ (zagażnienie opisano szerzej w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”). (akta kontroli str. 72-75)

1.3. W okresie objętym kontrolą Prezydent Miasta Białegostoku, na podstawie art. 25 ust. 1 ups, zlecał w trybie konkursowym realizację zadań z zakresu pomocy społecznej (niewymienionych w art. 19 pkt. 11 ups), następującym organizacjom pozarządowym, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹⁹

- Polskiemu Stowarzyszeniu Pedagogów i Animatorów KLANZA Oddział w Białymstoku na „prowadzenie mieszkań interwencyjno – terapeutycznych dla rodzin z dziećmi doświadczających przemocy w rodzinie”²⁰,

¹⁰ W tym 28 matek, siedem kobiet w ciąży i 27 dzieci (w tym dziewięcioro w wieku do 3 lat i dziesięcioro w wieku od 4 do 6 lat).

¹¹ W tym cztery matki (z których trzy były w ciąży) i dwoje dzieci w wieku do 3 lat.

¹² W tym 26 matek, pięć kobiet w ciąży i 30 dzieci (w tym 17 w wieku do 3 lat i dziesięcioro w wieku od 4 do 6 lat).

¹³ W tym trzy matki (z których jedna była w ciąży) i troje dzieci w wieku do 3 lat.

¹⁴ W tym 20 matek, pięć kobiet w ciąży i 19 dzieci (w tym 12 w wieku do 3 lat i troje w wieku od 4 do 6 lat).

¹⁵ W tym cztery matki (z których dwie były w ciąży) i czworo dzieci w wieku do 3 lat.

¹⁶ Dwanaście matek (z czego pięć było jednocześnie w ciąży) i 11 dzieci (w tym ośmioro dzieci w wieku do 3 lat i jedno dziecko w wieku powyżej 3 lat).

¹⁷ Matka z dzieckiem w wieku do 3 lat.

¹⁸ W Domu Matki i Dziecka Nazaret w Supraślu prowadzonym przez Caritas Archidiecezji Białostockiej oraz w Domu Samotnej Matki w Elku, prowadzonym przez Caritas Diecezji Elckiej.

¹⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 688, ze zm.

²⁰ Na podstawie umów nr W/UD/DSP/968/2016 z 23 maja 2016 r. i nr W/UD/DSP/1017/UM z 29 grudnia 2016 r. miasto zleciło prowadzenie dwóch mieszkań w okresie od 1 lipca 2016 r. do 31 grudnia 2017 r. Na podstawie umowy nr W/UD/DSP/1171/UM z 22 grudnia 2017 r. zlecono prowadzenie trzech mieszkań w okresie od 1 stycznia 2018 r. do 31 grudnia 2020 r., a na podstawie umowy nr W/UD/DSP/1233/UM z 22 marca 2018 r. kolejnego mieszkania - do 31 grudnia 2020 r.

- Fundacji Dialog w Białymstoku na prowadzenie noclegowni, „Ośrodka Pobytu Tymczasowego”²¹ i mieszkań wspieranych rozproszonych.

MOPR nie był upoważniony do nadzorowania wykonania wymienionych zadań. Z informacji uzyskanej od Zastępcy Prezydenta Miasta Białegostoku wynika, że miasto *prowadzi nadzór nad ich wykonaniem poprzez cyklicznie składane przez organizację sprawozdania. Analiza dokumentów związanych z realizacją umów wskazuje na prawidłową realizację dotacji.*

(akta kontroli str. 77-175)

W latach 2016-2019 (I półrocze) Fundacja Dialog udzieliła wsparcia wszystkim osobom wnioskującym o udzielenie pomocy z powodu bezdomności, uchodźstwa lub prześladowania, w tym: 23 osobom w 2016 roku²², 32 osobom w 2017 roku²³, 42 osobom w 2018 roku²⁴ i 26 w I połowie 2019 roku²⁵.

(akta kontroli str. 173)

W okresie objętym kontrolą do Stowarzyszenia Klanza wpłynęło 27²⁶ wniosków matek z małoletnimi dziećmi o umieszczenie w mieszkaniu interwencyjno-terapeutycznym. Dwunastu kobietom udzielono wsparcia, 15 zaś odmówiono. Jak wynika z informacji udzielonych przez Stowarzyszenie: „Program dotyczący prowadzenia mieszkań terapeutyczno-wsparciowych dla rodzin z dziećmi doświadczającym przemocy z terenu miasta Białystok prowadzony jest przede wszystkim w celu wsparcia terapeutycznego w/w rodzin (...). Powody niezakwalifikowania osób do Programu mogą wynikać z: [1] braku wolnych mieszkań (wszystkie są zajęte) w chwili składania wniosku przez osobę potrzebującą, [2] znalezienia przez wnioskodawcę innego miejsca pobytu w czasie oczekiwania na mieszkanie terapeutyczne, [3] rezygnacji z udziału w programie przez osobę składającą wniosek - np. nie pasuje lokalizacja proponowanego mieszkania, [4] braku gotowości do podjęcia działań pomocowych i terapeutycznych przez osobę potrzebującą, [5] nieprawidłowego skierowania rodziny do programu przez inne służby, czy instytucje - zdarza się, że do udziału w programie kierowane są osoby, które nie doznają przemocy w rodzinie, a przeżywają trudną sytuację mieszkaniową bądź losową, np. rozwodzą się lub są pogorzelcami. Odbiorcami Programu są także osoby, które ostatecznie nie zamieszkały w mieszkaniach interwencyjno-terapeutycznych (z różnych powodów) ale wyraziły chęć korzystania z oddziaływań terapeutycznych przeznaczonych dla tych osób. Stowarzyszenie nie ma obowiązku zapewnienia alternatywnego schronienia osobom niezakwalifikowanym do Programu.

(akta kontroli str. 170, 177)

1.4. Na podstawie informacji uzyskanych od Caritas Diecezji Elckiej i Caritas Archidiecezji Białostockiej ustalono, że w latach 2016-2019 (do 30 czerwca) w placówkach prowadzonych przez te organizacje schronienie znalazły cztery kobiety w ciąży i dziesięć matek z małoletnimi dziećmi²⁷ z terenu miasta.

(akta kontroli str. 185, 189)

²¹ Na podstawie umowy nr W/UD/DSP/896/2016 z 11 stycznia 2016 r. miasto zleciło Fundacji prowadzenie do 31 grudnia 2016 r. Ośrodka Pobytu Tymczasowego, zaś na podstawie umów nr W/UD/DSP/1033/UM z 1 stycznia 2017 r., nr W/UD/DSP/1156/UM z dnia 29 grudnia 2017 r. i nr W/UD/DSP/1287/UM z 20 grudnia 2018 r. Fundacji zlecono prowadzenie noclegowni w okresie od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2019 r.

²² W tym czterem matkom, trzem ojcom i 16 dzieciom (dwóm w wieku do 3 lat i pięciorgu w wieku od 4 do 6 lat) w Ośrodku Pobytu Tymczasowego.

²³ W tym 20 osobom przebywającym w Ośrodku Pobytu Tymczasowego (trzem matkom, jednej kobiecie w ciąży, trzem ojcom i 13 dzieciom w tym czworgu w wieku do 3 lat i trojgu w wieku od 4 do 6 lat) i 12 osobom przebywającym w noclegowni (trzem matkom, jednemu ojcu i ośmiorgu dzieciom, w tym trojgu w wieku do 3 lat i dwójgu w wieku od 4 do 6 lat).

²⁴ W tym 39 przebywającym w noclegowni (siedmiu matkom, jednej kobiecie w ciąży, trzem ojcom i 28 dzieciom, w tym ośmiorgu w wieku do 3 lat i siedmiorgu w wieku od 4 do 6 lat) i matce z dwójką dzieci w wieku powyżej 6 lat w mieszkaniach wspieranych rozproszonych.

²⁵ Przebywającym w noclegowni (pięciu matkom, dwóm ojcom i 19 dzieciom w wieku do 6 lat (w tym czworgu w wieku do 3 lat i dwójgu w wieku od 4 do 6 lat).

²⁶ Po dziewięć w latach 2016-2017 r., siedem w 2018 r. i dwa w I połowie 2019 r.

²⁷ W tym trzy kobiety w ciąży, dziewięć matek 11 dzieci w Domu Matki i Dziecka Nazaret w Supraślu oraz matka z czworgiem dzieci i kobieta w ciąży w Domu Samotnej Matki w Elku.

1.5. W latach 2016-2019 w MOPR zatrudnionych było przeciętnie 141 pracowników socjalnych, w tym czterech starszych specjalistów pracy socjalnej²⁸, 42 specjalistów²⁹, 68 starszych pracowników socjalnych³⁰ i 27 pracowników socjalnych³¹. Jak wyjaśniła Dyrektor MOPR – w przypadku pojawienia się sprawy dotyczącej potrzeby udzielenia pomocy dla matki z małoletnimi dziećmi lub kobiety w ciąży, sprawę prowadzi pracownik socjalny pracujący w danym rejonie, natomiast w przypadku zgłoszenia się takiej osoby bezpośrednio do Ośrodka Interwencji Kryzysowej sprawę prowadzą zatrudnieni tam pracownicy, w tym pracownik socjalny. (akta kontroli str. 37, 208)

Dyrektor MOPR, jak i czterech wybranych losowo pracowników socjalnych zatrudnionych w Ośrodku posiadali rozeznanie, co do funkcjonujących w jego pobliżu DMD. Dyrektor MOPR wyjaśniła: W celu zapewnienia pomocy kobietom opuszczającym hostel, OIK współpracuje z następującymi placówkami: [1] Supraśl, ul. 3 Maja 5B, Dom Matki i Dziecka Nazaret. Dom Matki i Dziecka jest placówką całodobową, stacjonarną, zapewniającą schronienie kobietom oczekującym na urodzenie dziecka, matkom z dziećmi, które utraciły mieszkanie oraz samotnym matkom, których sytuacja materialna lub rodzinna nie pozwalają na godne życie i wychowywanie dzieci. Placówkę prowadzi siostry zakonne ze Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu. Podopieczne rekrutują się głównie z województwa podlaskiego i warmińsko-mazurskiego, ze środowisk dotkniętych patologią życia rodzinnego. Matki, wraz ze swoimi dziećmi otrzymują samodzielne pokoje. Mogą korzystać z kuchni, sanitariatów, kaplicy oraz świetlicy dla dzieci (...) Ponadto Dom udziela podopiecznym nieposiadającym stałego źródła dochodu lub posiadającym niskie dochody, pomocy w formie żywności oraz pomocy rzeczowej. Placówka współpracuje z kuratorem sądowym, Sądem Rejonowym w Białymstoku. Pobyt matki z dziećmi jest odpłatny, jednak w przypadku braku dochodu lub niskiego dochodu jest udzielane kobiecie wsparcie w formie żywności oraz pomocy rzeczowej. Dom przyjmuje kobiety w ciąży lub samotne matki z dziećmi, również z terenu Białegostoku. [2] Dom Samotnej Matki im. Bł. Marianny Biernackiej Caritas Diecezji Elckiej. Dom Samotnej Matki w Elku dysponuje 30 miejscami dla matek z dziećmi. Schronienie znajdują tu kobiety w ciąży oraz matki z dziećmi, które nie mogą z różnych przyczyn samodzielnie funkcjonować w społeczeństwie. Misją Domu jest niesienie pomocy kobietom ciężarnym, które nie mają schronienia i matkom z dziećmi, znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej oraz pomoc młodym mamom w odnalezieniu radości rodzicielstwa. Pobyt jest odpłatny (23 zł od osoby/dzień). Dom przyjmuje kobiety z całej Polski. Mieszkanki opuszczające hostel OIK w Białymstoku, najczęściej korzystały z tego domu. Ponadto mieszkanki hostelu OIK, kontaktowane były również z Domami Samotnej Matki MONAR – MARKOT w całym kraju (w przypadku uzależnienia matki) np. w 2018 r. matka w ciąży, opuszczająca hostel OIK, skorzystała z oferty takiego domu w Wyszkowie. Każdorazowo pracownik OIK kontaktuje się z poszczególnymi domami i zbiera dane w sprawie możliwości przyjęcia i zasad pobytu czy odpłatności. (akta kontroli str. 35-36, 209-212)

Wymienione wyżej domy nie były placówkami, o których mowa w rozporządzeniu w sprawie DMD. Jak wyjaśniła Dyrektor PCPR – współpraca zarówno z Domem Matki i Dziecka Nazaret w Supraślu, jak i z Domem Samotnej Matki w Elku jest współpracą niesformalizowaną, na zasadzie kontaktów i ustaleń telefonicznych z osobami decyzyjnymi. (akta kontroli str. 456)

1.6. Na podstawie analizy dokumentacji 15 kobiet (w tym 12 umieszczonych w hostelu Ośrodka Interwencji Kryzysowej i trzech skierowanych do mieszkań chronionych treningowych), ustalono że:

- w każdym przypadku wsparcie zostało udzielone na wniosek osoby znajdującej się w sytuacji kryzysowej,
- w 14 przypadkach uprawnieni pracownicy socjalni przeprowadzili z osobą ubiegającą się o wsparcie rodzinny wywiad środowiskowy. Wywiadu nie przeprowadzono z jedną

²⁸ W tym ośmiu w 2018 r. i dziewięciu w I półroczu 2019 r.

²⁹ W tym 15 w 2016 r., 36 w 2017 r., 55 w 2018 r. i 60 w I półroczu 2019 r.

³⁰ W tym 95 w 2016 r., 77 w 2017 r., 52 w 2018 r. i 49 w I półroczu 2019 r.

³¹ W tym 30 w latach 2016-2017 r., 24 w 2018 r. i 23 w I półroczu 2019 r.

z kobiet przebywających w OIK w okresie od 10 do 15 kwietnia 2016 r. Kierownik OIK wyjaśniła że: *krótki okres pobytu (5 dni), w sytuacji zagrożenia, strach klientki o bezpieczeństwo własne i czworga dzieci, okres pogrzebu partnera uniemożliwił przeprowadzenie wywiadu środowiskowego. Była jednak prowadzona praca socjalna m.in. w zakresie zabezpieczenia jej warunków mieszkaniowych w Domu Samotnej Matki w Elku,*

- wywiady środowiskowe przeprowadzono z zachowaniem zasad wynikających z ups oraz rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 sierpnia 2016 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego³², bowiem: sporządzono je terminowo, zawarto w nich wymagane informacje dotyczące sytuacji mieszkaniowej, rodzinnej, zawodowej i zdrowotnej wnioskodawcy oraz prawidłowo ustalono sytuację dochodową i majątkową osoby ubiegającej się o wsparcie,
- schronienia w hostelu – zgodnie z przyjętą procedurą – udzielano bez wydawania decyzji administracyjnej, natomiast decyzje o skierowaniu do mieszkania chronionego wydawane były przez osobę upoważnioną³³ i z zachowaniem wymogów określonych w ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego³⁴ (odpłatność za pobyt w mieszkaniu ustalano zgodnie z zasadami określonymi w uchwale Rady Miejskiej Białegostoku w sprawie szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia i mieszkaniach chronionych³⁵).

(akta kontroli str. 237-250, 275-278, 450)

1.7. Hostel dla matek z dziećmi, prowadzony w Ośrodku Interwencji Kryzysowej, zlokalizowany był w dwukondygnacyjnym zabytkowym budynku, nieprzystosowanym do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową (jak wynika z książki obiektu został on zaadaptowany na potrzeby Ośrodka w 1998 r. – od tego czasu nie prowadzono w nim prac polegających na przebudowie, modernizacji lub zmianie sposobu użytkowania). Stosownie do wymogów art. 62 ust. 1 pkt 1 oraz pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane³⁶, budynek OIK poddawany był rocznym oraz pięcioletnim kontrolom stanu technicznego. W ich wyniku stwierdzono, że obiekt jest w dobrym stanie technicznym i nadaje się do dalszej eksploatacji.

(akta kontroli str. 279-280)

Na podstawie informacji uzyskanych w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK ustalono, że Dom Samotnej Matki w Elku, budynek noclegowni prowadzonej przez Fundację Dialog oraz budynki, w których mieściły się dwa mieszkania interwencyjno-terapeutyczne prowadzone na zlecenie Prezydenta Miasta Białegostoku przez Stowarzyszenie Klanza były w zadowalającym, dobrym lub bardzo dobrym stanie technicznym i estetycznym i nadawały się do dalszej eksploatacji (wszystkie poddawane były okresowym kontrolom budowlanym). W Domu Matki i Dziecka Nazaret w Supraślu prowadzony był remont i rozbudowa.

(akta kontroli str. 281-359)

1.8. Informacje o usługach z zakresu pomocy społecznej, polegających na zapewnieniu schronienia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży dotkniętych przemocą lub znajdujących się w innej sytuacji kryzysowej oraz sposobie przyjmowania i załatwiania spraw z tego zakresu, zamieszczono na stronie głównej MOPR w *Poradniku interesanta*:

- W zakładce *Pomoc dla rodzin z problemem przemocy* zawarto informacje o miejscach udzielania pomocy na terenie Białegostoku: [1] Ośrodek Interwencji Kryzysowej, [2] Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów KLANZA Oddział Białostocki (zamieszczono dane teleadresowe oraz informacje o realizowanych przez Stowarzyszenie zadaniach zleconych, takich jak prowadzenie mieszkań interwencyjno-terapeutycznych dla rodzin z dziećmi doświadczających przemocy w rodzinie);

³² Dz.U. z 2017 r. poz. 1788, poprzednio obowiązywało rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 czerwca 2012 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (Dz.U. z 2012 r. poz. 712). Dalej: rozporządzenie w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego.

³³ Kierownika Działu Opieki Nad dzieckiem w MOPR, działającego z upoważnienia Prezydenta Miasta Białegostoku.

³⁴ Dz. U. z 2018 r. poz. 2096, ze zm.

³⁵ Uchwała Nr XIX/185/11 Rady Miejskiej Białegostoku z dnia 12 grudnia 2011 r. (zmieniona uchwałą nr LXIV/743/14 z dnia 20 października 2014 r. i uchwałą nr XXV/394/16 z dnia 5 października 2016 r.).

³⁶ Dz. U. z 2019 r. poz. 1186, ze zm.

- W zakładce *Ośrodek Interwencji Kryzysowej* wskazano: [1] dane teleadresowe OIK i realizowane zadania [2] zasady pracy Ośrodka (*czynny całodobowo we wszystkie dni roku; udzielana pomoc jest bezpłatna, nie obowiązuje skierowanie. W Ośrodku Interwencji Kryzysowej pomocy i wsparcia udzielają: psycholodzy, pedagog, prawnik, specjaliści pracy z rodziną, konsultanci, pracownicy socjalni*), [3] adresatów pomocy (*z pomocy Ośrodka mogą korzystać wszyscy mieszkańcy Białegostoku bez względu na swoją sytuację materialną, którzy borykają się z przemocą domową, kryzysem małżeńskim, konfliktem rodzinnym, utratą, żałobą, osieroceniem, wypadkiem, katastrofą, klęską żywiołową, problemem samobójstwa, trudnościami wychowawczymi, bezradnością, długotrwałą chorobą i innymi problemami*), [4] formy pomocy: *hostel dla kobiet oraz kobiet z dziećmi, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, w tym doświadczających przemocy w rodzinie (okres czasowego pobytu w hostelu wynosi 14 dni. W przypadku wystąpienia szczególnych przesłanek okres pobytu może być warunkowo przedłużony do 3 miesięcy. Ośrodek nie zapewnia wyżywienia. Osoby przebywające w hostelu mogą korzystać z kuchni, łazienki, pralni, pokoju rekreacyjnego dla dzieci).* (akta kontroli str. 360-361)

1.9. Dyrektor MOPR wyjaśniła, że poza informacjami zamieszczonymi na stronie internetowej, Ośrodek Interwencji Kryzysowej informował o możliwości zapewnienia schronienia matkom z małoletnimi dziećmi i kobietom w ciąży, będącymi ofiarami przemocy lub znajdującymi się w innej sytuacji kryzysowej poprzez: [1] cykliczne rozprowadzanie ulotek i plakatów propagujących zakres działalności OIK, w tym możliwości zapewnienia schronienia kobietom oraz kobietom z dziećmi w sytuacji kryzysowej, [2] udział w spotkaniach i konferencjach, podczas których pracownicy OIK mieli możliwość udzielenia informacji o działalności placówki, [3] zajęcia praktyczne przeprowadzone w siedzibie OIK w ramach specjalizacji pielęgniarek i położnych z Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych w Białymstoku, [4] stałą współpracę z Policją, sądem, kuratorami, asystentami rodziny, przedstawicielami ochrony zdrowia, jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi. Dyrektor MOPR wskazała ponadto: *W 2016 r. zwrócono się z wnioskiem do Prezesa Sądu Rejonowego w Białymstoku o zamieszczenie na stronach internetowych Sądu informacji dotyczących OIK (informacja o interwencji kryzysowej zamieszczona została w zakładce pomoc prawna). W momencie zgłoszenia się klientki do pracownika socjalnego w Zespole Pracowników Socjalnych MOPR wszystkie kobiety, których sytuacja wskazywała na wystąpienie potrzeby zapewnienia schronienia, informowano o możliwości uzyskania wsparcia w formie schronienia i innej niezbędnej pomocy. Pracownicy w trakcie rozmowy przedstawiali możliwości korzystania z hostelu OIK oraz uzyskania wsparcia w Domu Matki i Dziecka w Supraślu. Wydawane były również ulotki informacyjne o ofercie OIK. Matki samotne z dziećmi, w sytuacji, gdy była prowadzona procedura „Niebieskie Karty” informowano o możliwości korzystania z hostelu OIK oraz skierowania do mieszkania interwencyjno-terapeutycznego prowadzonego przez Stowarzyszenie „Klanza”. Corocznie przed okresem zimowym aktualizowano ulotkę zawierającą informacje o możliwości uzyskania pomocy m.in. w formie schronienia przez osoby będące w trudnej sytuacji życiowej, w tym bezdomne (ulotka zawiera informacje dotyczące możliwości schronienia dla kobiet, w tym z dziećmi w hostelu).*

(akta kontroli str. 363-364)

1.10. Pobyt w hostelu Ośrodka Interwencji Kryzysowej był nieodpłatny. Zgodnie z przyjętymi przez Radę Miejską Białegostoku zasadami ponoszenia odpłatności za pobyt w mieszkaniach chronionych: [1] podstawę ustalenia opłat stanowiła kwota odpowiadająca ilorazowi miesięcznego kosztu utrzymania i liczby miejsc, [2] wysokość odpłatności uzależniono od kryterium dochodowego, [3] osoby, których dochód nie przekraczał kwoty kryterium były zwolnione z ponoszenia opłat.

(akta kontroli str. 372-388)

1.11. W okresie objętym kontrolą średni miesięczny koszt pobytu w hostelu OIK³⁷ wynosił 536 zł, zaś w mieszkaniu chronionym treningowym od 188 zł w 2016 r. do 265 zł w I połowie 2019 r. (cztery kobiety z małoletnimi dziećmi, przebywające w mieszkaniu w ww. okresie, poniosły opłaty w łącznej wysokości 862 zł).

(akta kontroli str. 72, 389-396)

³⁷ Ustalany na dany rok na podstawie wydatków ponoszonych w poprzednim roku: 535 zł w 2016 r., 538 zł w 2017 r., 537 zł w 2018 r. i 532 zł 2019 r.

1.12. Na utrzymanie hostelu OIK zaplanowano 786 tys. zł w 2016 r., 1.002,3 tys. zł w 2017 r., 979 tys. zł w 2018 r. i 1.265 tys. zł w 2019 r. Plan po zmianach wyniósł odpowiednio: 786 tys. zł, 839,1 tys. zł, 866 tys. zł i 1.265 tys. zł (w I półroczu 2019 r.), zaś wykonanie: 771,3 tys. zł, 816,7 tys. zł, 834,2 tys. zł i 470,8 tys. zł. Najwięcej środków wydatkowano na wynagrodzenia z pochodnymi: [1] personelu udzielającego wsparcia (odpowiednio: 526 tys. zł, 559,3 tys. zł, 593,6 tys. zł i 340,5 tys. zł), [2] personelu administracyjnego i gospodarczego (136,2 tys. zł, 155,2 tys. zł, 156,1 tys. zł i 74,9 tys. zł) oraz media (34,1 tys. zł, 34,9 tys. zł, 30,3 tys. zł i 13,8 tys. zł). (akta kontroli str. 397-398)

1.13. Dyrektor MOPR, wskazując na bariery w kierowaniu do placówek udzielających schronienia, wyjaśniła: *Pracownicy socjalni informują matki z małoletnimi dziećmi i kobiety w ciąży potrzebujące schronienia o możliwości uzyskania ww. pomocy w hostelu Ośrodka Interwencji Kryzysowej będącego w strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku. Informują również o funkcjonujących Domach Matki i Dziecka/Domach Samotnej Matki położonych w pobliżu Białegostoku. Pobyt w ww. placówkach jest dobrowolny. MOPR w Białymstoku za największą barierę uważa niechęć samych kobiet z korzystania z pobytu w instytucjach udzielających schronienia, ponieważ przebywanie w nich uznają za ostateczność i oparte jest na przestrzeganiu panujących zasad - regulaminu (wiele kobiet nie ma utrwalonych nawyków właściwej opieki nad dzieckiem czy prowadzenia gospodarstwa domowego, przy czym w większości przypadków wynika to z braku odpowiednich wzorców). Zdaniem MOPR, aktualnie nie zachodzi konieczność dokonywania zmian w zakresie udzielania pomocy w formie schronienia matkom z małoletnimi dziećmi i kobietom w ciąży.* (akta kontroli str. 37)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. MOPR jako jednostka organizacyjna wyznaczona na podstawie art. 112 ust. 2 ups do wykonywania zadań pomocy społecznej w mieście Białystok, realizując zadania własne miasta na prawach powiatu w zakresie zapewnienia pomocy matkom z małoletnimi dziećmi i kobietom w ciąży, nie prowadził DMD, do czego obligował art. 19 pkt. 11 w zw. z art. 47 ust. 4 ups. Miasto Białystok nie zlecało też jego prowadzenia podmiotowi niepublicznemu, ani nie podpisało porozumienia z inną jednostką (lub jednostkami) samorządu terytorialnego w celu zabezpieczenia realizacji ww. zadania własnego miasta na prawach powiatu, a umowy podpisane przez miasto z podmiotami niepublicznymi zabezpieczały tym osobom schronienie jedynie w placówkach niebędących DMD.

Dyrektor MOPR wyjaśniła: *Zgodnie z art. 19 pkt 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej do zadań własnych powiatu należy m.in. prowadzenie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Należy pamiętać, że zakres i stopień realizacji powyższych zadań powinien być adekwatny do występujących potrzeb społecznych. W 2017 r. MOPR w Białymstoku wykazywał potrzebę utworzenia domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, wskazując, że domy spoza Białegostoku (niebędące DMD), w których kobiety z dziećmi mogą znaleźć pomoc, dysponują ograniczoną liczbą miejsc. Natomiast w 2018 r. MOPR w Białymstoku stał na stanowisku, że potrzeby miasta Białystok związane ze wsparciem środowiskowym dla ww. kategorii potrzebujących są zaspokojone, gdyż pomimo braku domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, miasto dysponowało odpowiednimi zasobami instytucjonalnym tj. hostel w OIK-u, noclegownia m.in. dla bezdomnych zagrożonych bezdomnością rodzin samotnych matek i ojców z dziećmi, mieszkania wspierane i treningowe. Ponadto w porównaniu do lat ubiegłych miasto udzieliło dotacji na prowadzenie mieszkań interwencyjno-terapeutycznych dla rodzin z dziećmi doświadczającymi przemocy domowej z miasta Białystok. Powodem zmiany stanowiska MOPR w 2018 r. był również spadek w stosunku do roku 2016 i 2017 liczby kobiet i kobiet z dziećmi korzystających z pomocy w formie schronienia w hostelu OIK. Należy nadmienić, że podejmując decyzję o konieczności utworzenia domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży należy brać pod uwagę celowość oraz zasadność wydatkowania środków przeznaczonych na ten cel. Mając na uwadze dostępną infrastrukturę, systematyczne zmniejszanie liczby kobiet i kobiet z dziećmi*

korzystających z pomocy w formie schronienia w hostelu OIK, tworzenie w Białymstoku domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży byłoby niecelowe i niegospodarne. MOPR w Białymstoku przy realizacji zadań dobiera odpowiednie, optymalne i racjonalne metody oraz środki dla osiągnięcia zamierzonych celów. Ponadto oszczędnie i wydajnie wykorzystuje przyznane środki finansowe dążąc do osiągnięcia najlepszego stosunku wykorzystanych zasobów do osiągniętych rezultatów. W mieście Białystok były i nadal są zabezpieczone potrzeby w zakresie zapewnienia schronienia dla matek z dziećmi i kobiet w ciąży, w oparciu o istniejącą infrastrukturę. Wobec powyższego niecelowe jest przeprowadzanie konkursu ofert na zlecenie ww. zadania z zakresu pomocy społecznej. Ponadto miasto Białystok nie podpisało porozumienia z inną jednostką samorządu terytorialnego w zakresie zabezpieczenia ww. zadania z uwagi na fakt, iż na terenie województwa podlaskiego nie ma powiatu, który prowadzi dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, gdyż ww. kobiety zgłaszające się do MOPR w Białymstoku nie są zainteresowane zmianą miejsca zamieszkania w odległe rejony Polski. (akta kontroli str. 458-459)

Odnosząc się do wyjaśnień Dyrektor MOPR należy wskazać, że z art. 19 pkt. 11 i 12 w zw. z art. 112 ust. 2 ups wynika wprost obowiązek prowadzenia przez miasto na prawach powiatu zarówno DMD, jak i OIK. Tym samym nie można traktować obu tych form wsparcia zamiennie. Nie można też uznać, że prowadzenie OIK zabezpieczało realizację zadania własnego miasta Białystok określonego w art. 19 pkt. 11 w zw. z art. 47 ust. 4 ups, tym bardziej, że hostel OIK nie zapewniał standardu usług podstawowych adekwatnego do standardu obowiązującego DMD³⁸. Występujące na terenie poszczególnych miast na prawach powiatu, w tym miasta Białystok, potrzeby w powyższym zakresie mogą nie wymuszać konieczności tworzenia DMD. Należy jednak wskazać, że samorządy powinny być przygotowane na wystąpienie potrzeb w tym zakresie. To od miasta na prawach powiatu zależy, czy zadanie własne będzie realizowało samodzielnie czy przekaże je do realizacji, chociażby samorządowi spoza województwa. Sytuacja, w której MOPR nie jest przygotowany do realizacji zadania określonego w art. 19 pkt. 11 w zw. z art. 47 ust. 4 ups powoduje powstanie luki. Potwierdzają to stwierdzone przypadki matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, które mieszkają na terenie Białegostoku i które zapewniły sobie schronienie i wsparcie w innych placówkach niż OIK, spoza miasta, niebędących DMD, tj. w Domu Matki i Dziecka w Supraślu oraz Domu Samotnej Matki w Elku.

2. W latach 2016-2017 MOPR przyznał wymagającej schronienia matce z małoletnimi dziećmi zasiłki pieniężne, w łącznej kwocie 1 226 zł, na pokrycie kosztów pobytu w placówkach niepublicznych³⁹, z naruszeniem przepisów art. 39 ust. 1 i 2 ups. Zgodnie z art. 39 ups zasiłek celowy może być przyznany na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków, leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu.

(dowód: akta kontroli str. 73-75)

Dyrektor MOPR wyjaśniła: *Opisany przypadek dotyczy bezdomnej kobiety, której gmina ostatniego miejsca zameldowania na pobyt stały było Białystok. Wobec tego zgodnie z art. 101 ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej gmina Białystok była właściwa do przyznania świadczeń z pomocy społecznej, także w przypadkach, gdy osoba bezdomna przebywała na terenie innej gminy. Pomoc w formie zasiłków celowych była przyznawana rodzinie na różne cele, m.in. na opłacenie pobytu w placówkach dla matek z dziećmi na terenie innych gmin na podstawie art. 39 ustawy o pomocy społecznej, który przewiduje przyznanie zasiłku celowego w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej. Powyższy przepis nie jest zamkniętym katalogiem „niezbędnych potrzeb bytowych”. Ustawodawca wymienia potrzeby, tj.: pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału,*

³⁸ Por. rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z 8 marca 2005 r. w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (Dz. U. Nr 43, poz. 418), dalej: „Rozporządzenie w sprawie DMD”.

³⁹ W Domu Matki i Dziecka Nazaret w Supraślu prowadzonym przez Caritas Archidiecezji Białostockiej oraz w Domu Samotnej Matki w Elku, prowadzonym przez Caritas Diecezji Ełckiej.

odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu jedynie przykładowo, a ich ocena dokonuje się z uwzględnieniem celów i zasad pomocy społecznej w trakcie rodzinnego wywiadu środowiskowego. W przedmiotowej sprawie świadczeniobiorczyni jako osoba bezdomna przebywała w placówkach dla matki i dziecka, i to w trakcie rodzinnego wywiadu środowiskowego pracownik socjalny ustalił, że pokrycie kosztów pobytu w ww. placówkach było jej niezbędną potrzebą życiową, której nie mogła zaspokoić wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. W związku z powyższym udzielenie pomocy na ten cel było uzasadnione i w żaden sposób nie stanowiło naruszenia przepisów art. 39 ust. 1 i 2 ustawy o pomocy społecznej, który był podstawą przyznania wnioskowanej przez Stronę pomocy. (akta kontroli str. 460)

W ocenie NIK błędna jest interpretacja, jakoby użyty w art. 39 ust. 2 ups zwrot „w szczególności” uprawniał do nieograniczonych możliwości przyznawania zasiłku celowego (katalog otwarty). Za wadliwością takiego podejścia przemawia również to, że wśród świadczeń niepieniężnych ustawodawca wprost wymienił usługi opiekuńcze w ośrodkach wsparcia oraz rodzinnych domach pomocy, interwencję kryzysową, schronienie, mieszkanie chronione. Wskazane świadczenia pomocy społecznej – poza tym, że mają charakter niepieniężny, co wynika wprost z ups – stanowią odrębne (specyficzne) świadczenia pomocy społecznej.

OCENA CZĄSTKOWA MOPR jako jednostka organizacyjna wyznaczona do wykonywania zadań pomocy społecznej, nie prowadził DMD, tj. wyspecjalizowanej placówki, zobowiązanej do świadczenia określonego przepisami standardu usług dla poszukujących schronienia matek (ojców, opiekunów) z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Z naruszeniem art. 39 ups wypłacono również zasiłki na pokrycie kosztów pobytu matki z małoletnimi dziećmi w placówkach prowadzonych przez organizacje pozarządowe. Pozytywnie natomiast należy ocenić wsparcie dla osób dotkniętych przemocą lub znajdujących się w sytuacji kryzysowej, realizowane przez OIK.

OBSZAR **2. Zapewnienie w miejscu schronienia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży odpowiedniego standardu podstawowych usług**

Opis stanu faktycznego 2.1. Mieszkańcom hostelu Ośrodka Interwencji Kryzysowej zapewniono następujące warunki bytowe:

- całodobowy, okresowy pobyt do 14 dni (z możliwością przedłużenia do 3 miesięcy),
- cztery pokoje do spania, o powierzchni od 12,25 m² do 21,05 m² przewidziane na pobyt od trzech do pięciu osób (na jedną osobę przypadło od 3,6 m² do 4,2 m²). Wyposażono je w łóżka, szafy i szafki nocne. Pomieszczenia nie posiadały mebli dla dzieci, a znajdujące się w nich zabawki i telewizor stanowiły własność podopiecznych hostelu. Wszystkie pokoje były ogrzewane, zadbane, posiadały dostęp do światła dziennego oraz sztuczne oświetlenie,
- tzw. „bawialnię” wyposażoną w zabawki, stolik, krzeselka, biurko (pomieszczenie było czyste i zadbane, ogrzewane, z dostępem do dziennego światła i ze sztucznym oświetleniem),
- jedną ogólnodostępną łazienkę (nieprzystosowaną do potrzeb niepełnosprawnych), przewidzianą dla maksymalnie 15 osób przebywających w hostelu, wyposażoną w miskę ustępową, dwie umywalki, wannę, wanienkę do kąpieli niemowląt, dwie kabiny prysznicowe (brodzik jednej z kabin nosił ślady zagrzybienia – jak wyjaśniła kierownik OIK – w czwartym kwartale b.r. zaplanowana jest wymiana silikonu wokół brodzika). Pomieszczenie było ogrzewane, miało dostęp do ciepłej wody oraz światła dziennego (posiadało też sztuczne oświetlenie). Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że mieszkanki hostelu mają możliwość korzystania z kąpieli całodobowo, zgodnie z ich uznaniem, otrzymują też czyste ręczniki, które są systematycznie zmieniane (inne środki jak gąbki do mycia, pampersy, maści, kremy itp. mieszkanki zapewniają sobie same),

- kuchnię wyposażoną w dwie lodówki, dwie kuchnie gazowe, kuchenkę mikrofalową, prożniotłocznik, opiekacz, czajnik elektryczny, środki czystości, dwukomorowy zlewozmywak oraz umywalkę z dostępem do ciepłej wody. Znajdowały się w niej również szafki z naczyniami kuchennymi i sztućcami, blat do przygotowywania posiłków oraz stół, przy którym można je spożywać. Pomieszczenie kuchenne było zadbane i czyste, posiadało dostęp do światła dziennego, a także działające sztuczne oświetlenie. Kuchnia nie była zabezpieczona przed nieuprawnionym dostępem dzieci – znajdował się w niej kącik ze stolikiem i zabawkami dla małych dzieci przebywających z matkami. Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że mieszkankom zakazuje się pozostawiania w kuchni małych dzieci, starsze zaś, np. w wieku 14 lat mogą tam przebywać same, co zdarza się sporadycznie. Ponadto kuchnia objęta była monitoringiem wizyjnym,
- pomieszczenie służące do prania (zamykane na klucz), wyposażone w umywalkę, pralko-suszkarkę, dwie pralki automatyczne i rozkładane metalowe suszarki. Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że mieszkanki hostelu mogą wykonywać pranie codziennie, jednak ze względu na konieczną pomoc w obsłudze urządzeń piorących oraz problem z pluskami (potrzeba częstych dezynsekcji), klucz od pomieszczenia przechowują pracownicy obsługi. (akta kontroli str. 228-236, 399-411, 451)

Oględziny przeprowadzone w dwóch⁴⁰, z pięciu prowadzonych przez MOPR, mieszkaniach chronionych treningowych dla osób opuszczających pieczę zastępczą wykazały, że lokale te były umeblowane i wyposażone w podstawowy sprzęt agd i rtv (pralki, lodówki, kuchnie gazowe, mikrofalówki, itp.). Mieszkania były ogrzewane, z dostępem do ciepłej i zimnej wody, światła dziennego i sztucznego oświetlenia. W większości pomieszczenia te były również zadbane – wyjątek stanowiły brudne i zaniedbane ściany w jednym z pokoi w mieszkaniu przy ul. Malmeda, a także uszkodzone drzwi do toalety, wyeksploatowane szafki kuchenne (podniszczona okleina, brak kilku uchwytów) oraz noszące ślady zużycia podłogi w lokalu przy ul. Waszyngtona. Zastępca Dyrektora MOPR wyjaśniła: *W mieszkaniu chronionym treningowym przy ul. Waszyngtona 22 w Białymstoku, do końca b.r. zostaną wykonane prace, na które środki finansowe zostały wcześniej zabezpieczone: wymiana mebli kuchennych (nowe szafki będą wykonane na wymiar), wymiana drzwi wewnętrznych, zakup wersalki, 4 krzesła, 4 szafek nocnych. W mieszkaniu chronionym treningowym przy ul. dr I. Białówny 1 w Białymstoku zgodnie z planem w dniu 30.01.2019 r. rozpoczął się remont pokoi, przedpokoju i kuchni (łazienka była generalnie wyremontowana w 2018 r.). Zakończenie prac remontowych przewidziane jest na II połowę października b.r.*

(akta kontroli str. 412-433)

2.2. W OIK zatrudniono wykwalifikowaną kadrę świadczącą matkom z małoletnimi dziećmi i kobietom w ciąży usługi o charakterze opiekuńczo-wspomagającym, w tym terapeutę, siedmiu psychologów, pedagoga, czterech konsultantów, pracownika socjalnego, specjalistę pracy socjalnej, trzech specjalistów pracy z rodziną i jednego starszego specjalistę pracy z rodziną. (akta kontroli str. 434-442)

2.3. Na podstawie oględzin hostelu oraz analizy dokumentacji 12 osób przebywających w OIK w latach 2016-2019 ustalono, że:

- mieszkankom zapewniono skuteczną ochronę przed kontaktem z osobami niepowołanymi i sprawcami przemocy (budynek objęty był monitoringiem wizyjnym, a przed wejściem do Ośrodka zainstalowano domofon; pracownicy OIK sprawowali również całonocne dyżury interwencyjne),
- podopiecznym hostelu znajdującym się w sytuacji kryzysowej udzielano wsparcia prawnego, psychologicznego, pedagogicznego oraz konsultacji z zakresu problematyki uzależnień,
- z mieszkankami prowadzono pracę socjalną i wspomagano przy prowadzeniu spraw urzędowych i sądowych (np. przy sporządzaniu pism w sprawie uzyskania alimentów i świadczeń z pomocy społecznej, przydziału lokalu mieszkalnego lub socjalnego), zachęcano do poszukiwania pracy lub wzięcia udziału w szkoleniach podnoszących kwalifikacje zawodowe, wspierano w sprawach związanych z opieką nad dziećmi

⁴⁰ W jednym z nich przebywały dwie matki z małoletnimi dziećmi.

(np. w formie konsultacji z psychologiem dziecięcym oraz warsztatów umiejętności wychowawczych),

- osobom korzystającym ze schronienia w OIK zapewniono podmiotowe traktowanie i poszanowanie prywatności. (akta kontroli str. 237-246, 399-411)

2.4. Na podstawie informacji uzyskanych od organizacji pozarządowych, prowadzących na zlecenie miasta lub niezależnie od miasta placówki, w których w latach 2016-2019 (do 30 czerwca) znalazły schronienie matki z małoletnimi dziećmi i kobiety w ciąży z terenu Białegostoku, ustalono, że:

- Każde z czterech mieszkań interwencyjno-terapeutycznych dla rodzin z dziećmi doświadczających przemocy w rodzinie (prowadzonych na zlecenie miasta przez Centrum Pomocy Dzieciom Stowarzyszenia KLANZA w Białymstoku) wyposażone zostało w podstawowy sprzęt rtv i agd (pralka, lodówka, telewizor, kuchenka gazowa, drobne agd), meble oraz zestawy wypoczynkowe. Mieszkańcy (objęci indywidualnym programem pomocy) korzystali z opieki terapeutycznej trenera rodziny oraz z pomocy psychoterapeuty, psychologa, terapeuty rodziny, psychiatry i prawnika, w zależności od indywidualnych potrzeb.
- Fundacja DIALOG w Białymstoku zapewniała całodobowy pobyt w noclegowni, Mieszkaniach Wspieranych Rozproszonych oraz w Ośrodku Pobytu Tymczasowego (OPT) prowadzonych na zlecenie miasta. Każda z rodzin z dziećmi przebywająca w OPT lub noclegowni zajmowała oddzielne pomieszczenie (samodzielny pokój lub cały segment) wyposażony w łazienkę z toaletą. W noclegowni urządzono przestronną ogólnodostępną kuchnię (będącą również jadalnią i miejscem do spożywania drobnych posiłków) oraz pralnię. Osoby przebywające w wymienionych placówkach objęte były pomocą ze strony opiekunów (mentorów, asystentów, pracowników socjalnych) udzielających wsparcia w pokonywaniu trudności życiowych, pomocy w załatwianiu spraw osobistych i w znalezieniu stałego miejsca zamieszkania. Podopiecznym Fundacji zapewniono także możliwość uczestnictwa w Centrum Integracji Społecznej w ramach projektu „CIS szansą mieszkańców Białegostoku”⁴¹.
- Dom Samotnej Matki w Elku, prowadzony (niezależnie od miasta) przez Caritas Diecezji Ełckiej, w okresie od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2017 r. dysponował 17 pokojami z łazienkami (pięć z nich posiadało również aneksy kuchenne) oraz czterema dwupokojowymi mieszkaniami (z łazienką i aneksem kuchennym). Od 1 stycznia 2018 r. Dom zapewniał pięć pokoiów oraz dwa dwupokojowe mieszkania⁴². Każdy z pokoiów wyposażono w meble oraz sprzęt niezbędny do opieki nad dzieckiem. Mieszkańcom Domu udostępniono również kaplicę oraz świetlicę z kanapami, telewizorem i zabawkami. Placówka posiadała też ogólnodostępną kuchnię (wyposażoną w kuchenkę elektryczną, czajnik, kuchenkę mikrofalową i niezbędne naczynia) oraz jadalnię do samodzielnego przyrządzania posiłków, służącą również do prowadzenia tzw. „treningów kulinarnych”. W budynku urządzono także pralnię, suszarnię i magazyn odzieży (z ubrankami dla dzieci, odzieżą dla matek, pościelą, ręcznikami, itp.). W pomieszczeniach gospodarczych zgromadzono sprzęt niezbędny do opieki nad dzieckiem (np. łóżeczka, materace, wianienki, wózki, chodziki, itp.). Placówka zapewniała pomoc prawnika, psychologa i pedagoga (w ramach indywidualnych konsultacji). Prowadzono również warsztaty umiejętności wychowawczych, zajęcia terapeutyczne dla dzieci i warsztaty z psychologiem.
- W Domu Matki i Dziecka Nazaret w Supraślu, prowadzonym (niezależnie od miasta) przez Caritas Archidiecezji Białostockiej, zapewniono: [1] całodobowy pobyt (pięć pokoiów, sala pobytu dziennego, cztery ogólnodostępne toalety, pięć kabin prysznicowych, kuchnia z trzema stanowiskami, dwa pomieszczenia do sporządzania

⁴¹ Projekt realizowany przez Fundację, przy współudziale Caritas Archidiecezji Białostockiej, zakłada przeprowadzenie kilku ścieżek reintegracji społeczno-zawodowej osobom zagrożonym ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Wsparcie udzielane uczestnikom CIS obejmuje pracę socjalną, wsparcie coachingowe, psychologiczne, prawnicze, doradztwo zawodowe i nabycie kwalifikacji w ramach jednej z trzech grup zawodowych. Ponadto w ramach CIS organizowane są kursy i staże zawodowe. Uczestnicy, mający pod opieką dzieci, mają możliwość pozostawienia ich pod opieką animatora w trakcie trwania zajęć.

⁴² Zarówno pokoje jak i mieszkania posiadały aneksy kuchenne i łazienki.

	posiłków, dwa pomieszczenia do prania i suszenia, [2] personel wspierający (psycholog, wolontariusze, pracownik ośrodka pomocy społecznej), [3] możliwość dostępu do lekarza rodzinnego i doraźną pomoc w postaci leków, [4] pomoc w sprawach osobistych (w miarę możliwości), [5] wsparcie rzeczowe (środki higieny, pieluchy, żywność, odzież). (akta kontroli str. 181, 189-190, 283, 290-292)
Stwierdzone nieprawidłowości	W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.
OCENA CZĄSTKOWA	Mieszkankom hostelu OIK prowadzonego przez MOPR zapewniono wsparcie w zakresie bytowym, interwencyjnym oraz opiekuńczo-wspomagającym, w szczególności odizolowanie od sprawców przemocy oraz pomoc w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowej. Standard tego wsparcia w zakresie potrzeb bytowych nie był jednak tożsamy ze standardem obowiązującym w DMD.

3. Skuteczność wsparcia świadczonego w miejscu schronienia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży

Opis stanu
faktycznego

3.1. W okresie objętym kontrolą :

- pobyt w hostelu OIK zakończyło 91 kobiet, w tym 80 przed upływem 3 miesięcy (12 z nich korzystało ze wsparcia placówki więcej niż jeden raz). Średni okres pobytu w hostelu wyniósł 21 dni. Jak wyjaśniła kierownik OIK: *kolejne przyjęcia tych samych kobiet do hostelu następowały głównie z uwagi ich bardzo trudną sytuację życiową (nagła utrata stacji, ponowne agresywne zachowania mężów/partnerów, brak środków do życia, itp.). Kobiety, które ponownie ubiegały się o przyjęcie do hostelu najczęściej nie miały własnych zasobów wewnętrznych do podjęcia terapii i zmiany postaw życiowych. Swoje życie opierały na zawierzeniu kolejnym partnerom, często uzależnionym, przemocowym. Zgłaszały się w ciąży z kolejnymi partnerem, porzucone, bez wsparcia z jego strony. Nie uzyskały pomocy ze strony rodziny, ponieważ najczęściej pochodzą ze środowisk dysfunkcyjnych. W niektórych przypadkach mimo podejmowanych działań interdyscyplinarnych, wsparcie nie jest możliwe z uwagi na ograniczenia intelektualne kobiety. Mimo podejmowanych działań wielu służb, prowadzonej pracy socjalnej, stałej dostępności i propozycji wsparcia psychologicznego, pedagogicznego, prawnego i socjalno-bytowego część kobiet nie jest w stanie zmienić swojej sytuacji życiowej.*
(akta kontroli str. 72, 443-448, 455)
- mieszkanie chronione opuściło pięć kobiet w ciąży lub z małymi dziećmi, w tym cztery na własną prośbę, przed upływem terminu wynikającego z decyzji o skierowaniu do mieszkania, w tym z powodu: zakupu własnego mieszkania (1 przypadek), otrzymania przydziału mieszkania z zasobów komunalnych (1 przypadek), wynajęcia stacji (3 przypadki). Dwie z nich w ww. okresie przebywały w mieszkaniu dwukrotnie, w związku z brakiem możliwości zapewnienia we własnym zakresie odpowiednich warunków mieszkaniowych. Średni okres pobytu w mieszkaniu wyniósł 160 dni.
(akta kontroli str. 72, 453)

3.2. Na podstawie analizy dokumentacji 15 kobiet, którym w latach 2016-2019 udzielono wsparcia w postaci schronienia (w tym 12 przebywających w OIK i trzech w mieszkaniu chronionym treningowym dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej), ustalono że:

- dla wszystkich trzech kobiet opuszczających pieczę zastępczą sporządzono i aktualizowano (w zależności od potrzeb) indywidualne programy usamodzielniania, zawierające planowane działania z terminem ich realizacji, takie jak: kontynuowanie nauki, podjęcie zatrudnienia, uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych, ubieganie się o pomoc na zagospodarowanie, zdobycie uprawnień do ubezpieczenia zdrowotnego,
- dla wszystkich mieszanek OIK sporządzono indywidualne karty interwencji (wg wzoru ustalonego w MOPR), zawierające m.in.: [1] podstawowe informacje dotyczące osób zgłaszających się w celu uzyskania pomocy, [2] opis sytuacji kryzysowej, [3] wstępny

plan działań interwencyjnych, [4] opis podjętych działań, w szczególności w zakresie udzielonej pomocy psychologicznej, prawnej i socjalnej,

- z siedmioma podopiecznymi OIK zawarto kontrakty socjalne, w których określono uzgodnione z nimi i dostosowywane do ich sytuacji kryzysowej cele oraz działania przewidziane do realizacji, np.: [1] współpraca ze specjalistami z psychologiem i terapeutą z OIK w celu poprawy relacji w rodzinie, [2] regularny kontakt z PUP w celu uzyskania propozycji pracy i utrzymania ubezpieczenia zdrowotnego, [3] pomoc w ubieganiu się o podwyższenie alimentów, [4] znalezienie bezpiecznego schronienia – stancji, ew. lokalu treningowego, [5] korzystanie ze świadczeń pomocy społecznej [6] współpraca z członkami grupy roboczej w ramach procedury Niebieskiej Karty, [7] utrzymanie ciąży, dbałość o stan zdrowia, regularny kontakt z lekarzem i stosowanie zalecanych leków, [8] konsultacje z psychologiem dziecięcym, [9] znalezienie pracy lub udział w szkoleniach zwiększających kwalifikacje zawodowe, [10] motywowanie do ubiegania się o pomoc w formie asystentury. W każdym przypadku dokonano również oceny realizacji kontraktu.

Kontraktów nie zawarto z pięcioma podopiecznymi. Podając przyczyny, Kierownik OIK wyjaśniła: **[1]** R.K. (przebywająca w hostelu od 10 do 15.04.2016 r.) trafiła na kilka dni, po zabójstwie jej konkubenta (...) czuła realne zagrożenie o życie własne i swoich dzieci. Zawarcie kontraktu socjalnego w jej stanie emocjonalnym i psychicznym nie było możliwe. Pracownicy OIK pośredniczyli w uzyskaniu miejsca w Domu Samotnej Matki w Elku, gdzie wyjechała w eskorcie Policji. **[2]** R.Z. (przebywająca w hostelu w okresie 29.01.2019 r. – 01.04.2019 r.). Kobieta z obniżonym poziomem rozwoju, niedojrzała osobowościowo, z zaburzonym sposobem funkcjonowania społecznego (zachowania agresywne wobec pracowników i współmieszkanek hostelu). Wielokrotnie była motywowana do konsultacji w poradni zdrowia psychicznego. Z uwagi na brak zasobów własnych (psychicznych, emocjonalnych) odstąpiono od zawierania kontraktu **[3]** W.S. (przebywająca od 8.01.2019 r. do 15.01.2019 r.). Klientka z innego województwa, w ciąży, z problemem narkotykowym. Nie było zasadności zawarcia kontraktu socjalnego z uwagi na brak rzeczywistej chęci współpracy. Klientka bez zapowiedzi opuściła hostel, nie informując o miejscu zamieszkania. Była w zainteresowaniu Policji. **[4]** P.G. (przebywająca w hostelu w dniach 4-8 marca 2019 r. i 25.03.2019 r. – 2.05.2019 r.). Klientka z uzależnieniem i „zależnością” od partnera. Sposób codziennego funkcjonowania zaburzony. W związku z trudnością przyjęcia proponowanych działań, nie zawarto kontraktu socjalnego. **[5]** K. D. (pobył 1.03.2018 r. – 15.03.2019 r.). Klientka z uzależnieniem, w ciąży. Kierunkiem pracy socjalnej było pilne zgłoszenie jej na terapię uzależnień w ośrodku MONAR, na co od początku pobytu wyrażała zgodę. W okresie pobytu w hostelu przebywała w szpitalu. Z uwagi na podjęte przez nią starania o przyjęcie do Ośrodka Leczenia Uzależnień MONAR i jej współpracę w tym zakresie z pracownikami OIK, nie zawarto z nią kontraktu socjalnego.

(akta kontroli str. 237-246, 275-278, 450)

3.3. W okresie objętym kontrolą najdłuższy okres pobytu w hostelu OIK wyniósł 116 dni, zaś w mieszkaniu chronionym treningowym 742 dni. Z osobami przebywającymi w mieszkaniu dłużej niż sześć miesięcy, przeprowadzano ponowny wywiad środowiskowy (decyzje o przedłużeniu pobytu powyżej jednego roku uzasadnione były brakiem możliwości zapewnienia we własnym zakresie odpowiednich warunków mieszkaniowych).

(akta kontroli str. 72, 275-278)

3.4. Dyrektor MOPR, odnosząc się do monitorowania i dokonywania oceny skuteczności udzielanego wsparcia, wyjaśniła: (...) Skuteczność działań w ujęciu ogólnym analizowano głównie przy corocznym konstruowaniu dokumentów: Potrzeby w zakresie pomocy społecznej, Sprawozdanie z działalności MOPR, Ocena zasobów pomocy społecznej dla Miasta Białegostoku. Pracę socjalną na rzecz osób doświadczających przemocy w rodzinie, a w takiej sytuacji znajdują się często matki z małoletnimi dziećmi i kobiety w ciąży potrzebujące schronienia, świadczą pracownicy socjalni specjalizujący się w tej dziedzinie, którzy na bieżąco dostosowują ofertę pomocy do indywidualnej sytuacji rodziny. Współpracują oni z różnymi instytucjami na rzecz udzielenia pomocy rodzinie, wspólnie opracowują plan pomocy dostosowany do ustalonej diagnozy i występujących potrzeb.

W przypadku potrzeby uczestnictwa w terapii wskazują podmioty realizujące te zadania i motywują do udziału. Natomiast w sytuacji występowania uzależnień wskazują punkty, gdzie osoby potrzebujące otrzymają bezpłatną profesjonalną pomoc. Jeśli zachodzi taka potrzeba MOPR występuje do MKRPA o przymusowe leczenie, powiadamia sąd opiekuńczy o sytuacji rodziny (w przypadku małoletnich dzieci). W skład grup roboczych wchodzi przedstawiciele różnych instytucji, m. in. Policji, Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodka Interwencji Kryzysowej, ochrony zdrowia, oświaty – co pozwala na ewaluację działań w ramach indywidualnego przypadku. Ośrodek Interwencji Kryzysowej świadczył pomoc w formie interwencji kryzysowej, której celem jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie. Mieszkanki hostelu OIK były objęte wsparciem psychologicznym, pedagogicznym, prawnym, socjalnym. Wsparcie w formie spotkań z psychologiem/pedagogiem oraz udział w grupach socjoterapeutycznej i treningu zastępowania agresji skierowano również do dzieci. Osoby korzystające ze wsparcia OIK kierowane były do instytucji oferujących m.in. doradztwo zawodowe, urzędów pracy, projektów wspierających osoby długotrwale bezrobotne itd. W przypadku osób uzależnionych lub zagrożonych uzależnieniem klienci OIK mogli korzystać ze wsparcia terapeutycznego w siedzibie OIK, a także byli kierowani do instytucji/poradni specjalizujących się w tym zakresie. Nawiązywano również współpracę z Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. OIK na podstawie ankiet ewaluacyjnych realizowanych projektów i programów dokonywał analizy skuteczności działań oraz wyciągał wnioski co do dalszej pracy. (akta kontroli str. 364-365)

MOPR nie dysponował narzędziami nadzoru nad skutecznością wsparcia udzielanego matkom i kobietom w ciąży w placówkach prowadzonych przez organizacje pozarządowe na podstawie umów zawartych przez miasto (Fundację Dialog, Stowarzyszenie Klanza) jak i działających niezależnie od samorządu (Caritas Archidiecezji Białostockiej i Diecezji Łomżyńskiej). Zagadnienie opisano szerzej w pkt. 1.3. wystąpienia.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie działania wspierające udzielane przez OIK wybranym mieszkankom hostelu. Realizowano je zgodnie z opracowanymi indywidualnymi kartami interwencji i kontraktami socjalnymi. Prawidłowo udzielano również wsparcia kobietom z małoletnimi dziećmi przebywającym w mieszkaniach chronionych treningowych. Efektem tych działań było usamodzielnienie osób opuszczających pieczę zastępczą oraz poprawa sytuacji kobiet korzystających ze schronienia w hostelu OIK (87% z nich, po opuszczeniu placówki, nie powróciło do niej).

IV. Wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

1. Podjęcie działań w celu zapewnienia schronienia matkom z małoletnimi dziećmi i kobietom w ciąży w DMD, o którym mowa w art. 19 pkt. 11 w zw. z art. 47 ust. 4 ups.
2. Przyznawanie zasiłków celowych zgodnie z ich przeznaczeniem, określonym w art. 39 ust. 2 ups.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

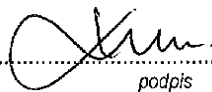
Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

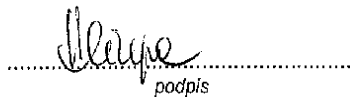
Białystok, 12 listopada 2019 r.

Kontroler:

Krzysztof Gołębiowski
główny specjalista k. p.

.....
podpis

p.o. DYREKTORA DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
Agata Ciupa

.....
podpis